

1919

8.1. 1 s.
8.1. 4 s.
15.1. 4 s.
19.1. 3 s.
20.1. 1 s.
22.1. 2 s.
23.1. 2 s.
26.1. 2 s.
27.1. 3 s.
28.1. 4 s.
30.1. 1 s.
3.2. 4 s.
7.2. 2 s.
12.2. 2 s.
16.2. 3 s.
20.2. 1 s.
31.2. 1 s.
(sic!)
3.3. 1 s.
6.3. 2 s.
7.3. 1 s.
11.3. 1 s.
13.3. 1 s.
18.3. 2 s.
20.3. 2 s.
29.3. 2 s.
2.4. 1 s.
4.4. 2 s.
6.4. 1 s.
12.4. 2 s.
17.4. 1 s.
21.4. 1 s.
1.5. 2 s.
5.5. 1 s.
6.5. 3 s.
11.5. 1 s.
13.5. 3 s.
18.5. 2 s.
21.5. 2 s.
23.5. 1 s.
28.5. 3 s.
1.6. 2 s.
6.6. 2 s.
11.6. 2 s.
14.6. 3 s.
16.6. 2 s.
19.6. 2 s.
21.6. 3 s.
22.6. 4 s.
25.6. 2 s.
27.6. 3 s.
29.6. 3 s.
30.6. 1 s.

4.7. 1 s.
5.7. 3 s.
6.7. 3 s.
10.7. 2 s.
14.7. 1 s.
20.7. 2 s.
26.7. 1 s.
27.7. 1 s.
30.7. 1 s.
4.8. 1 s.
8.8. 3 s.
10.8. 2 s.
11.8. 1 s.
12.8. 1 s.
15.8. 2 s.
16.8. 1 s.
16.8. 2 s.
19.8. 1 s.
22.8. 1 s.
24.8. 2 s.
27.8. 2 s.
29.8. 1 s.
1.9. 2 s.
4.9. 2 s.
5.9. 2 s.
10.9. 3 s.
12.9. 1 s.
13.9. 2 s.
18.9. 3 s.
19.9. 4 s.
26.9. 3 s.
29.9. 1 s.
30.9. 2 s.
1.10. 2 s.
3.10. 2 s.
4.10. 12 s.
10.10. 2 s.
14.10. 2 s.
19.10. 4 s.
22.10. 3 s.
23.10. 1 s.
2.11. 3 s.
8-
12.11. 2 s.
13.11. 1 s.
15.11. 1 s.
16.11. 1 s.
18.11. 2 s.
20.11. 1 s.
21.11. 2 s.
23.11. 1 s.
25.11. 3 s.
1.12. 2 s.
11.12. 2 s.
14.12. 1 s.
19.12. 1 s.
21.12. 1 s.
27.12. 2 s.
31.12. 2 s.

8/1 -19

S.

Nu kan jag inte vänta, jag har slutat trollboken, måste säga det - jag har läst, läst och det har gjort ondt i mitt hjärta - allt det Ni lagt i den allt det andra få, det kunde jag ej få. Först något litet, barnets friskhet, trollets inre verk kunde jag ana, men allt, allt kunde jag ej få!

Nu har jag slutat - och ändå har jag förstått något - ödemar-
ken, men mest kärleken till ödemarken, och att människor
äro enkla och säga bara det de tänka, det varma, det fasta,
allt det jag älskar har jag ändå förstått.

En sådan mänska kan man möta i vimlet, någongång, inte
många, och känner man igen den mänskan så har man lyckan
en stund, och sedan alltid. Tack för boken. Tack för allt
hvad den gav, hvad Ni gav.

Det är djupt och det är vackert

Nej, jag kan inte säga det jag känner.

Om jag trott på Er framtid förr, så vet jag det nu.

- - -

Och inte skall jag skriva om annat - det gör jag i morgon

Hvad jag är glad.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

8/1 afton.

1919 [E.R.]

H.F.

Hvad jag skrev dumt sist och hvad det var bra att hon, damen, gjorde det bättre så att Ni blev glad, som man blir när någon förstår. Jag stod bara på aningens svävande [-- överstruket] osäkra mark, men var gripen och glad över det ändå.

Och i dag fick jag ett nytt brev. Jag har ej vågat fråga efter den lilla flickan, och vågar inte riktigt ännu -

Det behövs kanske sommarvistelse sedan^x?

Hvad är det för en händelse i England, jag har inte läst tidningarna riktigt? kanske Ni hört något, är det det de vänta efter 2 - 3 månader av England o. Amerika, är det säden som kommit till nordnorden? Men att "en får allt" det låter så underligt.

Tro inte på något vackert här, man tror en dag att något är färdigt, nästa dag ser man att det är ingenting värddt. Och det är en trötthet, man orkar ej tänka på målning - men är det nu underligt?

Året ser så här ut: först mammas sjukdom, så Bettys död, den röda tiden, Sanatorietiden, Maj med förberedelser att för alltid flytta till Magnus, Tavastötiden, tuberkelkänningar att äta bort, Ekenäs (ljuflig hvila och ro), hösten med oro och sjukdom. Nu vill jag hoppas, orkar ej tänka.

^x Sommaren är för långt borta, hvad behövs nu? mat? kan man göra något? Jag visste ej det var de barnen bakom väggen

Det ser ut som tavlor skulle sändas ut i världen igen -
hvarför? jag har ju nog om jag arbetar litet till, är
nöjd. Men jag väntar hvar dag, det är mitt allvar, att
säljandet skall vara förbi, och mer än att ha egna verk
är friheten att få måla Det är min djupaste önskan, för
mig sjelv.

Som det nu är har jag intet hopp att resa i sommar.^x

Det var ju det jag ville säga att Hr. Saarensivu skrivit
till mig, mycket fint, snällt, och önskar få tavlor till
en turné i mindre städer. Det svarades för ett par dagar
sedan att intet nu finns och det som blir färdigt är lovat
åt privatperson till påseende, det är åt Er, Edra vänner.
Om jag nu efter ett par veckor sände något (3) till Er
till påseende så är ingen ju bunden att taga något, och
Hr. S. kan sedan få det till sin turné - går det an? Säg
Er tanke rent ut.

Det är inte bra det jag har, för skizzartadt, ty jag har
ej kraft att fördjupa det nu, och jag behövde kanske börja
något nytt, ej stirra på det gamla. Katri är inte bra i
ton, i färg, och göra det till annat än skizz kan man inte
på denna början. Så är det 2 till.

Äpplena har fått något "grannt" realistiskt o. grannt -
det granna som var mig obehagligt hos de 2 huvudena i
Hr. Stenmans katalog, och som Ni har talat om. Ni har så
rätt i det. På äpplena målas ännu Det finns toner som dragas
till hvarann, de bilda en bro, förenas, över en annan främ-

^x hälsan i hemmet.

mande ton, och så finns det färger som de omgivande störta sig över, döda - det gick så med något blått som kom bland äpplena. Det har varit bara experiment. Inte har jag ändå riktigt kraft att fullfölja det nu.

- - -

Polynesien rör litet på sig - vet Ni, en arkitekt har skrivit till ett stort hotell vid italienska? rivieran och frågat om pris nu. För helpension, rum, mat, sänglinne med tvätt, 400 fr. i månaden - konsten är bara att komma dit. Det finns visst billigare.

Nu har jag beställt Guys expositionens katalog, illustrerad, och är han farlig så inte blir ändå någon lik honom. Kvinnan är inte mer sådan, hon har studerat nu, är förtorkad - kanske finns det ändå just i hans krets något kvar, här finns inte mycket. Tänk att som han gå ut hvar natt, se denna ljusskimrande värld, så gå hem till vindskammaren och teckna det, sova om dagen - så gjorde han. Den första i boken är nog hans modell, hans typ, sen minns jag nästan bara hur han satte dagern in, där han tyckte den var vacker, som Daumier, som Rembrant [Sic!] . De två i färg, blått och rosa tyckte jag mindre om, såg ändå för hastigt ytligt, på boken såg bara skönheten.

Och efter Trollboken är åter en ny bok färdig, och nu på avstånd ser Ni ödemarken så skön, så klart för Er, och kan gå dit när Ni vill. Hur djupt den verkat på Er förstår jag nu, törs jag säga att jag förstår det - Jag tyckte det var enkelt som Kivis bok, men det var helt Ert eget och den skall alltid stå, behålla sin egen plats i littera-

turen. Jag säger det dumt.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Med hälsning från mamma.

15/1 1919

H.F.

Ni erbjuder ännu en gång Edra tavlor, jag tackar, men de få vara hos Er, jag skall ej låna nu.

Ni vet att jag gerna lever tillbakadraget en tid, exponerande lämnar jag åt andra, de få göra hvad de vilja. Jag har ändå nämnt 'Diana' och Magnus tavlor för Hr. Saarensivu som Ni föreslog, men jag begär intet sjelv. Hr. S. skrev för några dagar sedan att han tyckte om 'Diana' o "Krigsknekten" så det passade att föreslå.

Dr. Calonius var nyligen här och bad att få köpa en tavla till ett högre pris (han kar bedt det förr men så länge frun klagade över dåliga affärer kunde jag ej, nu är han kommunalläkare), jag säger det för att Ni skall känna Er ännu friare när jag sänder något dit upp - här finns andra som vänta på dem.^x Sårad kan man ej vara av ett avslag, i det måste människor få följa sin egen smak, nej, hvem vill vara en ovälkommen gäst.

Och Ni "vet intet av" att en fru tackat Er i brev för öde-
marksboken? det stod, står så i ett brev.

Det om granna penseltag sade Ni här, att det var något "för penseltagets skull" t.ex. i "Seglaren" Det var vänligt, kamratligt, jag tyckte så om det - som Ni tyckte om det Dr. O. sade om Edra 'lador'. Jag tyckte så om det. I Stenmans katalog såg jag det sjelv, har nog sett det förut.

^x dessutom finns på banken 130.000

Nu hämtas hit en liten modell en liten Hiekka [Sic!] ,
blir det något av det huvudet så kan löftet hållas, målningar-
na sändas.

Hvad man hade lust sedan att en gång måla flera figurer,
en stor tavla.

Jag har det så bra i mitt rum där jag trivs, tavlan på
väggen, och ute allt hvitt, snö på hvar gren, på all mark
- jag har mamma, är ej ensam - och Edra brev, besök, det
är nog de som varit festen, gjort det varmt, givit innehåll
åt dessa år. Och så är [-- överstruket] blir man en stund
igen orolig, är bara en svag mänska mycket svag och mycket
stark på samma gång.

Men bakom väggen hos Er är 'ingen nöd' - nämn aldrig mitt
namn, det var kanske bara illa gjort, det var julgubben
som tog miste kanske. Den som tycker om praktiskt arbete
blir väl lycklig, och det är roligt. Säg en gång om där
behövs en småsak, om något kan giva en glädje. Jag har
grubblat på hur man skall hjälpa 10 syskon, hjälpa en och
låta 9 svälta - därför gör väl den rike ofta ingenting,
10 gånger läste jag om "det i England" förstod ej. Nej,
en kvinna kallar aldrig det en välsignad sak, allt, att
en man säger kom och ger ett slag när man kommer, han förstör
hennes tro till mänskorna. Och det som inte är äkta känsla^x
ger ingen lycka. Jag berättade det för att Ni skulle förlåta
misstänksamhet och tvivel hos mig. Men ett var vackert
i det brevet, det stället "mången har intet fått" - jag
måste påminnas om det - jag vill bära allt jag är alltid

^x hos en sjelv.

rik ty jag har fått så mycket, jag kan alltid vara glad.
Säg det ordet ibland när jag blir girig efter allt i livet.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Sednare

I Edra första brev tror jag det var den omedelbara glädjen
över det sedda, de verkade så friskt och gav det sedda.
Hvad jag minns tydligt ett par rader om Norden - laxfiskare
-- tjärugnen - många. Ni stakar vid en brant strand, en
afton, Ni söker ett rum i ett nytt klondyke -

Nu målar Ni i Er gamla stil - ja, vet Ni, tavlan här borde
vara hos Er. Det är Er egen stil.

Men då det "är roligt" att måla så går det bra. Mäkelä
och Enckell får jag ej att gå ihop, dömt av avbildningar.
Ingen har så snabb blick för konstverkets innersta väsen
som Ni. Ofta har jag tyckt om något, som haft fasthet eller
andra egenskaper, när vi sett på bilder - efter ett år
tycker jag alltid om de som Ni tyckte om, de ha haft inre
konstnärliga egenskaper, ej bara det yttre. Jag behöver
lång tid.

Och sedan se vi på Guys och Ni skall ej säga hvad Ni tyckt
om, jag skall först söka sjelv. Det såg jag att han gav
mer än jag väntat fastän det ej var autotypi.

Jag har börjat forska efter Gausdal prospekt och möjligheter.

[Skrivet på särskild lapp]

En sådan penna jag har så usel.

Mamma helsar, vår jul var så god icke minst genom den goda
chokoladkonfekten, en sådan lyx! och vänligt

Guys är nog stor, katalogen fås ej.

[Anteckningar i marginalerna]

söndag

19-I-19 [E.R.]

H.F.

Tack för Ert snälla brev (16 - 17 de). Här har man varit litet trött och ändå försökt hålla på med arbete, sedan skall man vila en vecka.

Det vore då skönt att kunna arbeta som Ni, några dagar, och tavlan är färdig - nervspänningen, oron är förbi - den gången.

Jag visste att Ni målade - av det förra brevet där det stod om motivet, det gula - och Ni har ändå tagit av tiden för att skriva till mig!

Er bok den är en själens känslans bok, bara något i ödemarkens utveckling kom mig att tänka på Kivi bara det att det var utveckling

Skall vi icke vara glada nu, och skall icke hvardera av oss gå sin egen väg och ändå ha så mycket gemensamt, så tycker jag det är. Om Ni nu målar, skriver eller åter går i ödemarken så vet jag ändå något om Er -

I går afton slutades "Dämonerna" [Sic!] Den var allt hemskare ju längre det led, en mänska^x som icke kunde älska något hade fått makt över alla, hypnotiserade utan att vilja det, tror jag. Nog var där mycket mot slutet, vishet, stor smärta, och hvad han är rysk - hvad är idéer, hvad är vetenskap, tron är allt - och vet Ni, vet Ni hvad, vi två vi

^x Stawrogin

tycka också om att en sak är gjord med känslan, icke med vetande bara, med förstånd.

När man läst den^x tycker man att nu är Dostojevski läst, han kan ej säga mer.

´L´ institutrice´ har jag också läst. Och när Ni nu kommer nedåt får jag då göra bekantskap med George Sand? Den unga mannen i ´Confessions´ förstod man så bra, allt var äkta, allt känt - om nu kvinnan fick tala för sig sjelv så förstod man henne med, var hon annat än en ^{stark} och frisinnad hjärna? Wordsworth har, utom naturmålning (för mig) den stora medkänslan för allt som går under, allt enkelt, svagt. Där är en hästs död - och han önskar att den lilla vilda bellisen visste hvilken glädje den ger. Och en naturmålning - "solen, trött på den öppna skyn, har gått i sin hamn," fäste man sig vid. "Catalogue illustré" kan kanske fås, jag har givit fullständigare titel i en ny beställning.

Och nu skriver Hr. Saarensivu (svenska denna gång) att det ät litet svårt för honom att vända sig till Hr. Stenman emedan han genom Mag. Lydecken stått i förbindelse med Sal. Strindberg - det går väl ej an att hjälpa den andre sälja sina tavlor? eller hvad? Jag börjar ej medla. Magnus skulle han fråga, sade han. Jag tror Stenman gerna gaf. Den som är nöjd skall få leva i fred och vara lycklig man skall ej såra och hur ömtåligt, svårt är det ej - men kommer ett ögonblick då hjälp sökes, säg då till mig.

I dag är vilodag, jag ser på bilder, Daumier, Watteau [Sic!] och tänker att min dröm - Watteau´s "Skylttavla"^x och de andra förut.

till Frankrike åter - skall bli verklighet. Mamma tror att Frk Lilius är av prostens L's släkt, ett Jakobstadsnamn. Mamma har varit glad och nöjd, vi ha fullt upp av allt. Snart hoppas jag få sända något, målningar. Vill Ni sätta (små) pris på eller är det obehagligt då det är Edra bekanta? Jag kan ju föreslå något pris.

Intet svar om Gausdal än.

20 jan. 1919

H.F.

I går afton mindes min mor en annan familj Lilius - en doktorinna L. född Starck, bosatt i Tavastehus, har besökt mina föräldrar i Helsingfors, hon var sällsynt vacker och behaglig och anledningen till besöket var att hon räknade avlägsen släktskap med min far.

Min mor hade sett henne förr i Ekenäs, vi voro släkt genom familjen Becker där, min farfars småkusiner (det var fröknarna Becker som skänkte bort allt hvad de egde) och en en [-- överstruket] familj Benzelstierna var släkt till den Liliuska, o. till vår familj, genom samma B's.

Är det en dotter till denna fru? där var 16 eller 17 barn säger mamma. Det är visst så då Ni frågar om hon känner dem, hört talas om dem.

I familjen Becker fanns teckningsanlag och denna fröken har kanske sitt konstintresse därifrån. Min farfars mor hette Becker.

Jag är glad att en sympatisk person tyckt om att se tavlor - och Edra tavlor.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

onsdag.

22-I-19 [E.R.]

H.F.

Jag hade mod att sända 3 skizzer, icke för att säljas där men för att få råd, pris moderata pris, satta på dem. Den stora målningen kunde ej sändas, det dröjer ett år ser jag innan den kan gå ut i världen, och jag vill ej alltid sända bort tavlor så där halvfärdiga, innan jag 'sagt mitt sista ord' i dem. De tagas upp någongång igen, en gång kan den kanske sändas ut när jag funnit ett barnsligt barn att måla, en annan modell Två gamla ~~dys~~ [-- överstruket] missnöjda barn har jag haft som modeller, det går ej. I går skulle jag måla om fonden på äpplena, blev 3 gånger bortkallad, så går det alltid jag minns ej mer hvad jag ville, ser ej mer hvad jag gjort - lade den drypande våt (det gula) innerst i papprullen. Och så är der 2 studier - 'Ruth' har torkat, mörknat, den andra är ful i ton. Jag föreslår ett pris om några hundra per styck för de två, såder 500, och mindre för 'äpplena'.

Nu äro de redan på posten och jag är fri, en vecka skall jag hvila, behöver det. Jag kan ej mer slutföra något är för trött att hålla ut.

Det är ej brådt med återsändandet. Hr. Saarensivu är i Björneborg, han fick 2 små teckningar av mig med.

Och nu skiner solen här första gången detta år - och jag skall bara se på bilder, på det andra gjort. I går afton låg jag och såg på Greco, på det Cézanne lärt av Greco.

- och jag fick lust att måla något en gång efter en sådan liten bild, så som v. Gogh målat efter Daumier "de drickande".
Måla fritt.

Och när jag i dag kom hem från posten låg här ett brev svaret från frk. Eva Ljungberg. Läkaren i Gausdal heter Dedichen hon vet ej förnamnet, om man adresserar brevet till Läkaren vid Gausdal Højfjeldssanatorium Dedichen. adr: Kristiania så är det nog - man kan begära prospekt eller beställa rum med det samma, noga ange dagen för ankomst och avresa. Sista somras var där finnar och frk L. antager att utlänningar tagas emot även i år. En svårighet är de höjda prisen, maten kostade i fjol 12 kr. om dagen och man påstod att det skulle bli ännu dyrare i år. Rummen och allt annat har även stigit i pris (på min tid kunde man få för 30 à 50 kr. ett litet rum)

Det är bäst att beställa genast ty det blir sedan omöjligt att få, man kan sedan avstå rummet om man vill, tror jag, så var det förr. Sanatoriet öppnades förr 1 sta eller 10 de juni, 3 veckor är nog.

Om prisen också stigit ytterligare tror jag Ni kunde vara där 3 veckor för en 600 kr. Ni reser fort och billigt - jag skulle för resan betala dubbelt mer än för uppehållet där. Nu har jag icke kraft för en sådan resa (hade kanske sista somras) och jag måste först fråga Dr. Schauman om jag får, om han avråder. Och så måste jag finna en avlönad person som kunde bo med mamma, 3 gånger har det hänt att hon faller, svimmar. Men hvem vill hon ha. Jag ser ingen möjlighet i år att resa så långt. Res Ni, bliv en ny mänska tillgivna H.S.

23 jan. 1919

H.F.

Jag skriver åter!

Måste svara på något i Edert brev. Nej, inte menar Magnus något sådant, han har menat att något köp som konsthandlare gjort ej var avslutadt, ty det räckte litet länge med en del. Vet ej hvad han skrev men mellan Er och mig finns intet oavslutadt köp. Jag ville gerna ge Er den småsaken men har ej alls talat med Magnus om det, han tycker ej om att jag blandar mig i det, han har ej sagt något om det till mig.

För att Ni skall se hur det är med hans minne sänder jag här en del av hans tavellista - där är 2 "Schwerin" i sept. 1918. Två veckor sednare säger han att han aldrig haft i sitt hus mer än en, den stora. När jag som svar på 'listan' bad att av alla 29 få behålla en, den "lilla Schwerin" svarade han intet direkt på det, när den skulle sändas till Wasa fanns den ej^x. Jag lämnade det utan att fordra förklaring - som så mycket annat. Nu på nyåret var en penningsumma placerad så att det är 6 månader uppsägning för att få ut räntan jag hade bestämt att den skulle sättas så att räntan kan lyftas. Det är ständigt sådana saker - jag har ej sagt något om detta sista heller, det tages som förolämpning. Det tröttar mig outsägligt.

^x han skrev till mig att han "ville rätta mitt misstag" och sände en annan tavla.

Sedan ville han ej ta tavlorna, var en martyr.

23/1 -19 II [E.R.]

Ni är för givmild med Edra tavlor, lånar så frikostigt.

Av M's tavlor säger Hr. S-u att han valde 'Sjelvporträtt 1912', "Min Mors porträtt" och en liten "Åbild från Snapper-tuna"

Nu skulle jag förfärligt gerna se att det blev "undangjordt", exponerade i Viborg nu, att Hr. Saarensivu gjorde det - då skulle jag ej behöva ha den tanken att jag måste samla, måla, för att sända dit. Det ej Dr. Calonius vill ha får Hr. S sedan. Han har redan fått 2 småsaker, en liten färgteckning av "Katri" som Ni sett, och en stiliserad studie av "astrar i vas" från Ekenäs.

Ja, i går sände jag eländet dit upp och känner mig bättre, lugnare när jag ej målat i oro i dag.

Vet Ni, jag blev i förrgår glad över något, och strax kände jag mig frisk som i Ekenäs - hvad är det?

Tack för Ert brev, hav förtroende till mig, jag menar, vill intet ondt

E.t. H.S.

Ni såg i somras att böckerna jag bedt honom lämna åt Er tillbaka var glömda. Inga av mina böcker komma från hans hus. [Anteckning i marginalen]

söndag f.m.

H.F.

Allt får stanna där 2-3 veckor så hinner det torka, här är ingen hast. Hr. S. är i Björneborg och har givit sin H.fors adress för längre fram Jag hvilar från allt, så mycket man kan med en sjuk uppasserska. Men hvarför sända Guys! jag kan vänta, men nog blir det roligt. Kanske får han sedan följa Er till B-n, till G-dal. Jag undrar när Ni kommer nedåt! och när Er tavla skall sändas?

t. H.S.

En fröken här vill hålla ett föredrag om mig och det kan ej sägas nej. Jag vill inte ha det här. Hon har varit hos mig och frågat om mycket, men det blir ej alls om konst - som hon ej förstår - inte är det riktigt behagligt.

Tackar för lånet till Hr. S..u.

[Postkort]

26. 1.19. [Poststämpel]

(26) /I -19 [E.R.]

Sänder boken som är bytt - kunde ej gå ut för köld förr.
Finns det 'halva ansigtet', och finns Io-hui på svenska?
Hvar? Med tack för brev, allt gladt här. t. HS.

[Meddelande]

27 jan. 1919

H.F.

Jag tyckte det var rysligt att "Magnus kanske ej mindes att Ni lade skizzerna tillbaka i lådan" utan skrev om en "oavslutad affär" som Ni sade i ett brev. Jag visade Er en del av listan (där han för resten upptagit sina tavlor som mina) än si än så) [Sic!] där Ni kunde se att han har dåligt minne, det beror på intet annat. Han upptager på den en tavla och säger efter 2 veckor att den aldrig funnits i hans hus.^x

Mellan Er och mig har aldrig funnits någon affär som Ni ej frikostigt slutfört.

Om Ni ville taga emot en småsak, eller en större, så gör det mig en glädje i framtiden har alltid gjort det, det vet Ni - se in i Ert hjärta så vet Ni det...

Det är aldeles [Sic!] detsamma jag tänkt, sagt, jag vill ej låna tavlor, önskar ej ständigt exponera. Nämnde ändå Ert förslag om Salon Stenman för Hr. Saarensivu, och trodde Magnus möjligen ville sälja något - låter ändå Hr. Saarensivu ensam föreslå allt. Jag har ingen önskan att ha en större exposition i Viborg men försöker nästa höst hålla mitt gamla löfte att sända några arbeten i fall ej Hr. S. förekommer det med en exposition, då blir det ju onödigt att åter uppträda på hösten. Så långt som två, tre år framåt

^x Jag har aldrig klagat över att tavlan är såld, bara för att jag blir avsnäst när jag tror på hans lista.

kan jag ej tänka nu. Jag koncentrerar all tanke på det jag för dagen borde göra.

I natt vaknade jag och jag såg den tavla som skall målas när jag är fri det gamla. Jag hade sett det på gatan i Ekenäs och tänkt 'den modellen ville jag ha', men nu såg jag att det var en hel tavla. Just det skall jag måla - och detta skriver jag innan jag öppnat Guys som nu ligger på mitt bord, det blir ej för att han gjort sådana saker nej, jag såg det på gatan och han har kanske bara lärt mig se det vackrare Snart skall jag öppna boken, tack för Er vänlighet att sända den och George Sand. Hennes verk tittade jag i ett ögonblick, det var om de två tror jag, Musset och hon. I dag har jag varit ute och sökt ett barn igen, allt för densamma tavlan, i morgon får jag kanske gå till ett hem och teckna. Kan jag sedan få den färdig efter ett par veckor så reser den väl mot norden och visar sig, om den får.

Om jag nu ser på Guys så säger jag intet än, skall se mycket och länge först.

- - -

Jag vet att Ni menar väl med mig.,

Allt kan jag inte säga Er.

Det är allt bra med Magnus, jag har inte förebrått honom något sedan jag en gång i livet sagt att han var på orätt väg.

Jag tror han en gång gifter om sig, när han behöver mer sällskap. Då är det åter bra att vi här äro sjelvständiga,

att det inte finns några oavslutade affärer mellan oss, man vet ej hurudant hans väl blir.

Mamma är "på benen" och hälsar Er, hon tänker ren´ på den pepparkaka hon skall baka när Ni kommer. I går afton talade vi om sommaren, kanske kan jag resa någonstädes och måla, men ej så långt att jag ej kan komma på några timmar till Hyvinge. Det blir troligen Ekenäs, en annan del av staden, figurmålning, ej landskap med allt bärande ut. Gausdalresa är för lång och tröttsam för mig nu, Nådendal, Raumo också för långt borta. Mamma vill ej lämna sitt hem i sommar och jag kan ej be´ henne om det då hon "har det bäst där", och någon som bor med henne vill hon ej ha, hon trivs ej då. Tager jag tjänarinna så "res hon från hemmet, ackorderar in sig någonstans".

Det får gå på Guds försyn. Någon ro kan jag ej få, det finns ej på jorden - men man måste göra sig litet lättsinnig för att ej gå under. Jag tror hon får hvila när jag rest, det är bara mat och diskning för en då, och ingen annan vilja än hennes. Kanske blir det bra om hon är nöjd.

Ja, jag vet att allt är dikteradt av tillgivenhet, allt det Ni säger, av verklig tillgivenhet. Jag har börjat tro att man ej skall ´stå emot´ något, blott vänta, låta dem göra hvad de vilja med en, då blir allt bra. Om man bara hade kroppskrafter till det, att göra allt som befalles.

Er tillgivna Helene Schjerfbeck.

Hanna har skrivit och frågat hur det var när faster först kom till Paris, jag svarade genast.

´Ruth´ sändes ut för att hon ej var som jag först såg henne och för att jag ej nu bryr mig om att hålla något. Hvertill?

28 jan. 1919

H.F.

Helt ensam hemma fick jag lust att måla på barnhuvudet, lät det bli en antydning som det andra på tavlan - och så får (måste) det väl bli, intet för allmänheten, bara någon målare kan 'se hvad det är'.

Ert brev har jag ej haft kraft att läsa om igen, gömmer det till en dag med ro i nerverna - jag vaknade i gråt i morgse. Hvad är det åt mig, jag har det så bra, är så nöjd - ingen har fått så mycket som jag. Jag ville gerna läsa om henne som "fick så litet", det Ni skrev i en bok nyss.

29 de

Jag är så glad att Ni talar ut, i Ert brev, Ni gör det för mitt bästa. Jag kan ej tala ut med Er, men Ni såg väl av det att vi i [- överstruket] sednaste maj tänkte på att flytta till Magnus hem att det ej fanns några misstankar, i sorg och nöd glömdes allt. Nu kan jag ej be min mor vara hos honom ty jag kunde ej sjelv vara där om någon bad.

Till allt jag sagt honom har funnits en driffjäder. Två människor, mammans vänner, ha sagt mig 'han är ej pålitlig'. Han hade ett lättare lynne än jag i ungdomen och ville gerna gå undan obehag. När han gifte sig sades det "kan man gifta sig med Rådman Bergh's dotter", en klok man med

endast ^{samvete} juristsyn på allt. Magnus sade snart att han frågat sin svärfar hvad 'man får säga folk' och när något passerade i M's tjänst frågade jag 'går det an' 'det får duga åt dem' svarade M. Det blev hans syn att undvika direkta uttalanden och gå juridiskt fri. Så länge hans hustru lefde kunde man aldrig tala med M. hon tyckte ej om det, vi voro fullkomligt skilda, och vi gjorde det ej. Nu har jag sett honom stå fullkomligt ensam, utan vänner, och har sett hans bitterhet, hans lidande. Och när han behandlat mig som andra har jag i sommar sagt honom "du stöter alla ifrån dig med att ej giva uppriktiga svar, stöt inte din syster också ifrån dig" Jag har varit grym, men han skall med tiden få sina vänner åter, ty de märka nog om han är uppriktig, och skulle det kosta mig hans tillgivenhet så vinner han ändå mer genom att förstå hvar grunden ligger till allt. Jag har tänkt länge på dessa saker, men har gjort orätt i att endast nämna några smådrag av det för Er - talar man om något borde man säga allt. Hvad der varit mellan oss M. och mig vill jag ej tala om, och helst aldrig mer om honom från denna sida, han har i ungdomen varit en så snäll bror, och för mamma har han varit idealet, allt. Ni har en gång bedt mig vända mig till Er i förtroende med allt - i detta har jag lidit mycket, mest de sednaste 2 åren. Han är ärlig men har ej varit uppriktig, förstår ej. Tänk hvad Ni vill, hvad Ni med Er syn på det måste tänka, men kanske är det bäst jag ej talar mycket om det mer. Jag har sagt er [Sic!] min fruktan nu, det som händer rör mig ej så för min skull som för den fara det är för honom i att gå vidare på den vägen.

Jag är ju liberal i mycket men ej i detta.

Fel har jag också - oh! Detta bränner Ni ju, som allt sådant, fult, hos mig. Skall Ni vara min vän fastän jag talar om sådant? försök tro att jag menat honom väl innerst, med alla mina fel. (huru skulle jag ej 'förlåta'.) Jag ville tala om det ljusa - boken som hämtade glädje med sig. Bara om två bilder kan jag skriva än, den första (porträttet) som är så fin, luftig och om den andra som liknar henne, en sittande dam också, jag tror densamma - Jag tycker om den andra, det är mäktigare, är gripande, djupt - och saftigt gjordt, hvad där är mycket i den, i 2-3 toner. Den blå har jag tyckt mer om nu, och alltid om händerna (det nedre) på henne som har rosor under hatten. Men jag skall ej tala om det jag ej hunnit riktigt leva mig in i än. När Ni kommer skall jag säga allt hvad jag tycker. Tänk att Ni läst en så tjock bok, det var väl ansträngande, men intresset hjälper en. Nu kan Ni läsa hvilken bok Ni har lust för, det går lätt efter denna början.

Här mår mamma bra allt som vanligt bara intet går henne emot.

I mars skall jag se Edra tavlor, och sen' skall jag göra en resa till för att köpa en sak. Jag reser nu i mars bara på några timmar, stannar ej borta över natten om jag ej är tvungen till det.

- - -

Det blir en ljuflig ro om jag ej behöver exponera på en tid, och inte forcera arbetet, ingen väntar något. Sedan

tänker man på den tavla som målas härnäst.

Dessa dagar har jag tänkt att jag ej borde tala mer om allt detta, och nu har jag gjort det ändå, bara till Er, aldrig till någon annan, och nu tror jag jag inte borde tala om det mer.

30/1 -19

H.F.

Jag fick på posten just nu det lilla brevet, tack, allt är bra här. Jag har bara varit så trött en tid att jag gjort orätt i att skriva, det blev ju bara missmod, man borde ej sprida sådant. Tack att Ni skrev än en gång, jag skall nu tala om arbete och framtidsplaner, lämna det man ej kan, och kanske ej borde, ändra. Ett brev är alltid en ljus stund, det som är gladt i mitt liv. Njut av hyasinter, av allt, så är jag glad

HS.

[Postkort]

Hyvinge. 3 febr. 1919

H.F.

Det kommer en frisk fläkt med Edra målningar, redan när det talas om dem - och nu skall jag få se många. Så skall det målas, som stundens stämning är, och så skall det lämnas. Och lilla Ann-Marie förstår det, känner det - det var ett känsligt, omedelbart brev. En riktig kamrat är hon redan - "och sen blev den mera som förr" hvad det är känt, bara en stund ser man, förstår man.

Och en ny ödemarcksbok! der var också en blick, ett ögonblick. - Man skulle inte bli gammal och trött - bara se framåt, ej bry sig om resten, då kunde man kanske måla än, hur det än blev.

Jag får också bara se framåt ty i dag kom efter 3 veckors modellsökande och väntan budet 'barnet har fått hosta är oroligt'. Det skulle målas första gången i dag, kanske var det en lycka att det ej hann börjas. Det slår bara ned ens energi

I går målade jag i svart och brunt en skizz efter Guys den blev först bra, sedan sämre när det utfördes litet mer. Och sen målade jag ett par tag på ögat på Ert porträtt efter fotografi och det sattes H.S. sedan på. Det stannar alltid hos mig

Hvad skall nu börjas? man är nedslagen men något nytt måste börjas.

Vill Ni säga om "Ruth" (flickan hette Ruth Ulrika, kallades Ulla) om studien borde gå till Viborg och om "3 äpplen" borde gå dit när Hr. Saarensivu skickar något? vill Ni i alla fall sätta ett moderat pris på så slipper jag tänka på det.

Jag har tänkt att då det inte är någon utförd tavla med så är det inte något för Edra vänner, som äro borta och inte slipper Ni heller över gränsen nu med dem^x. Säg och gör hvad Ni tycker är bäst, sändas de hit så kan jag be Magnus sätta ram på och Hr. Saarensivu får avhämta dem hos honom, eller de sändas till Hr. S-u Köpmansgatan 10. "Katri" kan jag visa åt herrskapet Calonius. Den tavla som nu ej blir färdig hade jag tänkt visa dem med.

Nu vet jag av en känslig liten flicka här, 8 år, hon sprang i mörkret genom skogen för att hämta vår middag, före jul. "Är du inte rädd" frågade jag - "jag är inte rädd för någonting" - "inte för snön" frågar jag ty den låg djup - "jag springer så att snön yr" säger hon, den lilla bleka. Nu just har hon haft spanska sjukan men tycks vara uppe, ute. Hon är en känslig modell - bara jag inte vore förhärdad.

Den stämning jag levat i är just den det alltid var när jag kom från Paris, innan jag kunde anpassa i hemintressen igen.

Jag tänker verkligen på Ekenäs men allt beror på hälsan, stämningen i maj. Nu har Mamma varit så frisk, glad en

^x det gör mig detsamma om de säljas eller ej nu.

tid, hon säger att hon är så nöjd med livet här och hvad mer begär jag väl - är det ej den bästa, största lycka.

Ekenäs var så ljust, jag var så lycklig där sista somras att så kan det ej bli mer - Ni var där, det var varmt och ljust. Men en söndag får jag, och den ger nog för hela sommarn - och kanske ett ensamt stilla liv förut. Har man frid med hela världen så blir där bra. Det man såg där skall målas där, ej konstrueras ihop här. Jag har lust att nu gå hem till människor och teckna dem, men till hvem?

Den fröken som skall hålla ett föredrag om mig som mänska, ej konstnär, är ej just att teckna. Skulle Ni tycka om att någon i Torneå talade inför publik om Er?

Jag har bedt henne göra det på någon annan ort, och känner mig just så usel som mänska.

Tungsinnet kommer av någon kroppslig orsak med - fast Ni har rätt, om man blir glad så blir man frisk. Och det är roligt att arbeta. Jag skall söka upp den lilla modiga, fattiga flickan - ej så länge syskonen ligga sjuka ändå.

Hvad här är ljust redan, vårlikt, och hvad detta år smulats bort till ingen nytta.

För Er har det givit mycket, böcker och tavlan med detaljerna. Många gånger har jag tänkt börja så, bit för bit, detalj efter detalj, och då får jag ingenting av det. Om man nu kunde få en bra modell, något nytt något friskt -

Bry Er inte om att jag är tungsint, det går över igen Jag läser Guys, ser mer och mer. I en sådan liten sak lägges ofta mer än i stora utförda tavlor.

Nu går man mot den ljusa tiden. Er tillgivna Helene Schjerfbeck

Hvad Edra brev äro kärkomna välkomna!

7 feb. -19

H.F.

Jag sitter just nu och väntar den lilla bleka, modiga flickan, tredje dagen jag väntar ren! Men framför mig står en skizz med en klunga hus - det är så gladt i rummet, jag tycker så om den, det blir en bra tavla.

Nej, ändra inte månskensmolnen, det var vackert. En tavla är något helt, inte kan en del ändras utan att det andra följer med.

Guys är läst, det är en hel personlighet, och hvad hans gamla huvud är friskt och starkt.

En i boken som går är mystisk, och en mörk med en stor rosett är saftig och livfull, men mest liv har, för mig, 'Teresa', demonen. Andra äro kanske mjukare, och de små bilderna ofta uttrycksfulla vackra. Är det sista i boken från hans sista år? de hemska bilderna, de kraftiga. Att döma av kostymen är den första i boken gjord när han var 60 år, sednare än de andra helsidsplancherna [Sic!] .

Min erfarenhet är den att jag måste akta mig för skarpa motsättningar i början, och nu står där att Guys började med några lätta toner som han sedan förstärkte och konturerna kommo sist. (lavyr)

Om nu flickan ville komma. De pris Ni nämner för mina saker äro mycket för höga, inte vill jag vara jobbare. Ingenting gör en större glädje än ett par-tre hundra mark, det kan man ge ut genast och det är roligast. Ha' litet ungdomskraft och leva för dagen! låta det man har ligga för andra -

det vore roligt.

- - -

Mamma är kry, Magnus var här Runebergsdagen och var så snäll och glad och nöjd att det gjorde oss godt. Om han kunde känna sig glad och lugn!

- - -

Solen skiner in och man ser djupt in i Er tavla, den är vacker i svagt ljus men nu ser man allt, hvad en tavla kan göra en lycklig.

Den är ett kärt lån och den skall ännu hänga på Er vägg, något sådant skiljer man ej ifrån.

Här är nu intet att berätta, man längtar att få arbeta och ha en modell.

Och hälsan - vet Ni den har varit så dålig, men så kan den en dag vara bra, det betyder att den kan bli bra.

- - -

Er hortensia är upptagen ur vinterdvalan och slår gröna skott - och man undrar om Ni skall ut i verlden där vågorna ännu gå höga, man tänker på Er.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Skulle Ni få svenska pengar så håll dem tills Ni reser

Tillåt mig sända Edra romaner hem innan Ni reser ned säg att jag får sända dem. [Anteckningar i marginalerna]

Hyvinge. onsdag

12-II-19 [E.R.]

H.F.

Jag såg på Ert fotografi - hvad Ni alltid har varit snäll mot mig, och hvad det är underligt -

Hur har Ni tid, och hur kan Ni ha så många arbeten på en gång och få ett resultat av allt. Men den som sprängde Carrarablock i fyra år hade också tid, man skall väl bara göra allt lugnt. Jag tycker Edra teckningar ha blivit fina, konstnärliga, hvem vet hvad Ni gör ännu.

En Steinlen fann jag i dag inte av de bästa. Ni får kasta bort den, det är ju också färdigt, skrivet.

Nu är här vår i luften, en tung mild vind i skogen^x och mattröda solnedgångar - i dag åter 10 gr. men vårsol.

Och här är litet bättre. Flickan kom, och hennes mor kom med en 1 1/2 åring som ej är illa och målas om torsdag igen. Och nu sitter jag och väntar en fröken! Hvad manne Ni skulle säga om henne, ett långt ansigte med stora drag, lång näsa, och allt fylligt, mjukt ungt - jag väntar en trevlig tid om hon håller ut att sitta och får tid. Hon har plats på en bank här och är dotter till stationsinspektorn. En ny duk är spänd!

Här kommer också någon alla dagar, de som hjelpa en komma, och jag är för känslig för avbrotten i målartankarna. Om de inte hjälpte skulle jag få stå i köer. Men Ni skulle

^x "Naar d.... vaagner blød og tung" - hur var det i Haugtussa.

ha fred att arbeta och att låta bli när något annat roar.
Wordsworth säger att man skall ej alltid vara uppmärksam,
sysselsatt, man skall dåsa och då har naturen något att
säga en. Man finner det ej när man söker. Der är ett poem
som är nästan Ert månskenslandskap, jag har lust att skriva
av det om Ni någongång fick tid att läsa, vet ej om Ni
läser engelska, det går ju an att spåra tills Ni får tid.
[Sic!]

- - -

sednare.

Nu har Fröken varit här, hon kunde bli något vackert och
är inte av de svåra att måla, det är så enkelt, rent. Nästa
söndag börjas med olja. Nu skall jag med Fr. Torkell för
att se Martha Saarman dansa i hennes hem. Vedhuggarn skall spela.

- - -

Marianne Stokes har en ny adress - Bellaria. La Tour. Vevey.-

Sedan för jag brevet till tåget i afton

Edra teckningar sparas här Ni får dem när Ni vill

Man hoppas på en bättre tid. Er tillgivna Helene Schjerfbeck

16 febr. -19

H.F.

Just nu fick jag Ert brev - hur skulle jag ej vara glad om 'Ruth' reser, alltför storartadt har Ni begärt för henne, det borde vara mycket, mycket mindre. Och i går fick jag veta att Frk. N. Lilius köpt de 2 små teckningarna av Hr. Saarensivu.

Och nu hälsar jag från det unga Sverge hos Strindberg - reste i fredags in bara för att se det. Jag såg inte så länge på tavlorna att det första intrycket hann förgå, jag har bara det, och ett par tre tyckte jag om. Mest en liggande, naken kvinna vid en buske, något blått bakom och berg på avstånd - blåaktiga i ton med några varma toner också, en stor tavla. Den var mjuk. Ett par akvareller var också mjuka, och en kvinna som sitter vid ett bord med "kissor" i bukett, och en tavla med en fors och sågar, landskap överst, påminde om 'Djurgårdstavlan' ganska vacker. Men så var der det skrikande granna i de andra.

Den starka glödande färgen har Einar Jolin, bland hans såg jag mest på en liten kvinna och på "Hernösandslagsmålet". Matrosar, polis, män, allt platt i ton liksom klippta silhuetter, ändå något av slagskuggor om man får kalla det slagskugga att en ton förmedlar övergången från kroppens färg till markens, överst landskap med röda hus och vatten, träd. En vacker färg på det, och på andra av hans dukar - undrar om hemligheten med hans färg heter Indiskt gult? det är en varm ton. Många unga flickor, sittande 'en face', porträtt, hade han målat.

Nu vet jag ungefär hur de unga i Sverge måla, har sett de modärnas färg där.

Er exposition blir den första modärna finska exp. - alla andra ha utgått från studier i den äldre riktningen. Hvad det blir roligt att resa in då!

Denna gång blev jag ganska trött, gick för mycket för kommissioner.

Ni säger att det är en Fröken som egnar sig åt socialt arbete som bortför 'Ruth' det är en stor uppgift, sympatisk, och nu behövlig. Och jag är alltid glad när mina arbeten äro långt borta. Jag är också glad att jag visat något åt Edra vänner nu behöver jag ej tänka på att Sända dit upp för annat än att få Ert råd någongång. Allt är bra

4 romaner reste i går uppåt, till Norden Jag vet ej om jag mycket brydde mig om hur A. de Musset plågade George Sand i "Lucrezia Floriani" (det var skrivet med stark hand) men mycket brydde jag mig om den lilla kvinnofiguren i "Leoni", juvelerardottern. Hon är som en Guysfigur, men hon är så hel i sin känsla också, hon älskar från början till slutet, följer honom trots allt. Hon är spröd och hel. Det var roligt att läsa den, tack för alla böcker.

Nu har jag jämfört översättningen med Wordsworths original och i ett par tycker jag mer om översättningen t.ex 'Påskliljorna'-

klockan 2. Här kom fröken - jag har börjat måla henne, söker en ton och har svårt att besluta mig för hennes sorg-

dräkt, allt svart fond och kläder, hår, ansigtet ljust - jag vet ej än - det blir väl ändå så som hon är, det är alltid bäst. Kunde jag lära av "Teresa"! Mamma ligger och hvilar, hon får ej ro när modellerna gå där igenom. Den dag jag var i Helsingfors tyckte jag att det ej blir möjligt att vara borta i sommar - bäst att ej tänka alls. När längtan till arbetet blir för stark tager den all min kraft.

Med hälsningar från oss

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Det är en bok vi aldrig talat om - 'Jobs bok' "Vill du så hård vara mot ett flygande löv, och förfölja ett torrt [...] (halmstrå) "säger Job. Och hvad tycker Ni om Bellman? Om nu Fröken ej vill ha Ruth så var ej rädd att sända allt tillbaka. Här är en som väntar. [Anteckningar i marginalerna]

20 febr.

1919 [E.R.]

H.F.

Tag icke illa upp om jag föreslår något - den tavla som är här har alltid varit ett lån, ett kärt lån, och om nu katalogen göres upp innan jag ser Er måste det skrivas i stället för att sägas - sätt den bland det som är till salu.

Ett lån sedan av en liten teckning, eller en annan sak blir mig lika dyrbar, kär.

Denna finner kanske sin älskare som bör få den, det är en för stor sak att neka den som sedan vill ha den. Var snäll och tag ej illa upp det skulle bli bra för oss båda - jag får sedan ett annat lån.

Jag menar intet ondt - man byter ju bara.

Er tillgivna

HS.

väntar om söndag

Hyvinge fredag.

31-II-19 [E.R.]

H.F.

Allt godt - att människor må förstå Er - önskas Eder på lördagens festdag!

En som tycker om Eder konst och som har fast tro på dens framtid, som hvar dag sett mer i den, är icke där då -
Hoppas vädret tillåter en resa måndag morgon - eller onsdag om kölden ej går över förr. Jag har så gladt mig åt den dagen.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Nu beundrar jag Er konst, den ensam ger mer och mer skönhet
- Ni vet det väl -

Hyvinge måndag afton

3-III-19 [E.R.]

H.F.

Tack för den stora glädjen i dag, och för de fyra gångna åren!

Ni har lärt mig så mycket, att se det som är skönt - hurudan jag borde vara, men ej kan bli. En stund förstår man, ser man, och så kommer tröttheten. Men i dag var det roligt att leva sig in i det som går framåt.

Här är Ni alltid välkommen, mamma var glad att höra om allt.

Ett brev från Hr. Saarensivu väntade här, han är fredag, sednast lördag, i Helsingfors 'glädes sig att se Hr. Ahtelas utställning', stannar 4 dagar och ber mig sända något om jag har. Det målas i morgon på barnhuvudet och visas övermorgon åt Dr. Calonius, hoppas jag, sedan kan den kanske sändas till Hr. Saarensivu.

Jag har ej talat med mamma än om den unga flickan men vet Ni, det var bra att ej Doktorinnan H. och Fröken fick se mig röd och trött^x Ingen skulle se mig trött.

I morgon är det nog över igen, det målas.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck.

^x att få se Edra vänner skulle vara roligt för mig, se de Ni trivs med.

6 ^{mars}
(feb)

H.F.

Dagen är slut, jag ligger i min säng och skriver, det har ej varit tid förr.

Det var snällt att Ni talade om den lilla klena flickan, det kan nog ställas om - men när?

Detta är allt hvad jag har nu i min hand och det kapital som är för mammas ålderdom och tider då jag ej får arbeta har jag lovat att ej röra (det skall lugna Er att veta) jag har intet att lyfta före 1 juli. Men om hon sparat julklappen, som Ni skrev, och med detta kunde hon få en månad vara på landet, det vore roligt att tänka för mig. Ett förbehåll bara, Ni får ej säga ett ord om från hvem det är, "någon ville att hon kom litet på landet". Det skulle ej vara behagligt för mig om det sades. Jag får väl intet att sända till Hr. S-u - tisdag hvila, onsdag vandringar för mammas 'sjuksockerranson', i dag en resande en stund och mamma inte riktigt kry - jag har bara gjort dumheter den lilla stund jag försökte måla, bara förstört. Hvad det var roligt att se Edra tavlor, lugna, kraftiga, jag har aldrig sett ~~mycket~~ [-- överstruket] något som är så behagligt.

Martha Saarman hade verkligen dansat för publik - hon hade hyrt Hyvinge största festlokal (där Maggie Gripenberg dansade) - det "var så vackert att många grät" sade hon sjelv. Jag är rädd att ramen var för stor för henne. Nästa söndag

skulle hon dansa på en teater i Riihimäki - men så var igen på en annan station jag fick ingen klarhet ännu.

Jag fann ej dr. Okkonens artikel i "föregår"dagens tidning, jag har 4 här, den är väl i den 5 te, måndagens, som jag ej har. Detta är så slarvigt, men jag kan ej lita på att få skriva i morgon om mamma ej är rätt kry - hoppas ändå det är bra i morgon

E.t. H.S.

fredag. Jag är inte riktigt frisk i dag, mamma är bra igen

Hyv. 7 feb. [Sic!]

H.F.

Här är nog bättre nu, om Ni fick lust att resa är Ni välkommen.
Jag har funnit det i U.S., trycket är så suddigt att det
är oläsligt - för mig.

Roligt att höra om målaren Cavén, allt godt önskas Eder,
jag har ett så vackert minne av expositionen - allt vackert,
behagligt, nytt!

t. H.S.

[Postkort]

-8.III.19. [Poststämpel]

[Adresserat till]

adr: Dr. Häyrén

Broholmsg. 4

Helsingfors

11 mars - 19

H.F.

Här har målats litet hvarann [Sic!] dag, hvilat hvarann,
och mamma är bättre. Och nu har jag varit egoist, gjort
mig sjelv glad - en vacker tavla skall glädja mig hvar
dag på min vägg, jag har Hr. Haartmans brev på det.

E.t. HS.

[Postkort]

[Adresserat till]

Dr. Häyrén

Broholmsg. 4

Helsingfors

torsdag

(13/3 -19) [E.R.]

H.F.

Ni sände i dag ett par utklipp - jag är ledsen att de icke se. Er stora vackra färg - hur se de icke den? D. Press har ändå förstått en inre poetisk värld och begåvningen, men den andre, han är upprörd, han skriver långt, han är fången i något han inte förstår - så tyckte jag.

Min tro på Er är fast som ett berg, på Er begåvning - ibland har jag undrat om Ni har uthållighet. Ingen målare har i sitt arbete en enda dag nått det han drömde och trodde på morgonen, hvar dag är ett grymt slag, hur står man ut? År efter år! vill Ni gå den vägen? och sedan - "kommer och låter oss slå'n".

I den kampen har jag börjat älska ensamheten.

De säga nu "du har fått så mycket" - ja, Ni gav många milda ord, de ha helat och hvilat, det har jag fått. Och Ni med skall se den dag då icke blott några konstnärer, utan många förstå - alla kunna ej förstå ett hjärtas rikedom.

Jag har kanske talat för öppet med Er. Hvert Er väg går vet jag ej, men här är intet förändrat, här är allt bra, i det lugn Ni givit.

Men jag skulle aldrig ha begärt råd i ett, ty jag kan ej följa det - mamma och jag leva tillsamman, alltid.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Mamma hälsar.

18/3 -19

H.F.

Ni talar åter om en stor gåva, men vet Ni, Ni borde hålla Er kollektion. Mamma har alltid haft stor glädje av den ´blå´, och den ´gula´ blir min enskilda fröjd, ge ej mer. Hvarför sade hr. Haartman ej att det var jag? jag hade på intet sätt förbjudit det. - Just Ni måste ha en kollektion det skall ses så. Vi äro så glada över det vi ha.
E.t. HS.

[Postkort]

18.III.19. [Poststämpel]

[Adresserat till]

Dr. Häyrén

broholmsgt. 4

Helsingfors

sednar. posten

H.F.

Fick Ert brev just. Så är då Ert första "slag" förbi och
- seger! Det är nog meningen att 'Vägarna' skola hit så
snart jag reser in och tager dem, eller M. hämtar, men
Ni har alltid så mycket att bära, vi kunna ju få dem hit.
Längtar att höra mer. Har varit trött men ändå bättre på
ett satt [Sic!]

t. HS.

[Postkort]

18.III.19. [Poststämpel]

[Adresserat till] Dr. Häyrén

Broholmsg. 4

Helsingfors

torsdag 20 de

III-19 [E.R.]

H.F.

Jag fick Ert brev i dag och gläder mig över Uleåborgsplanen, så trevligt! Hvad den expositionen var kan jag mer och mer överblicka, se, efteråt, såg då redan att det var i färg det bästa jag sett - men jag är alltid rädd att säga något som skulle vara i detalj "närgånget". Och nu säger Ni i näst sista brevet just något om det, 'erkännandets tyngd' - hvad jag vet hur det är, man måste göra något som är bra. Och där, icke i mer eller mindre pengar, ligger faran, bandet. Hvad det är underligt, motgång tröttar när den är mycket lång, medgång har man svårt att bära - just därför lockar en Pariseratelier, ingen känner en, ingen väntar något!

Man skulle vara stark nog att ej tänka på sådant, och tager jag en gång penseln i hand så inte tänker jag då. Ni är nog också stark nog att ej vika och ej trotsa, begge är ju svaghet. Nu har jag målat 10-15 gånger om barnhuvudet och är helt yr, jag skall visa det åt Er innan jag företager något med tavlan, det är ett otroligt tjockt barnhuvud. För resten har jag intet som brådskar sedan det är gjort, först i maj kan jag måla det^x landskap jag skall ge Fru Grönholm. Detta om 'erkännande' hade jag gerna talat om vet ej bara när vi få se Eder. Här är allt som vanligt,

^x porträttlandskap.

mamma kryare och fetare nu - och två stora spikar i väggen vänta sina tavlor. Den 'gula' ser nog bra ut över den röda hyllan och jag ser den där till först om morgonen, när jag vaknar, och solen tittar in. Ni behöver ej säga på förhand om Ni kommer, här är inte modell, och det gör heller ingenting om det är, Ni är konstnär. Om jag sade hvad jag tror Ni kunde bli, Ni skulle bli skrämd, därför säger jag bara 'jag har haft så mycket glädje av Er utställning'.

Hos Brodin var trevligt, men Fru H's brödkort var det litet illa att jag tog, fast det var så vänligt mot en främmande.

Här torka de bakverk som stått och väntat Er.

Med helsning från Mamma

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Intet hörs av Guyskatalogen än.

Jag tyckte inte riktigt om att de skrev om Hr. Hörhammers inbalottering [Sic!] i Pressen, hvad har publiken med det. Det skulle vara roligt att se Simberg utst. men inte kan man se allt, de bästa av honom har jag sett. I slutet på maj reser jag in.

Roligt att Gausdalresan verkligen blir av, jag väntar så mycket av den.

Solen skiner in, Er hortensia har 5 stora knoppar.

Jag har naturligtvis förstått för litet av Dr. O's kritik

lördag 29 de

III-19 [E.R.]

H.F.

Jag har frågat mamma och hon ber helsa Er att Ni är välkommen på kaffe och middag på station. Inga andra än de egna på söndag har frågat om de kunde komma, men man vet ej - mamma är just nu ovanligt kry.

Således tisdag.

Om Ni sade den unga Ragni hvem det är, icke gör det mig mer glädje än att veta att hon får något litet av det hon behöver för sin hälsa nu, och skulle det ej väcka en känsla av att der finns en försyn i hennes liv, en som skall komma igen om det behöves? Det vore ju mänskligt tänkt, och det skulle kanske svika, jag vet ingenting om morgondagen. Nu har jag det bra men vid första sjukdom eller om jag blir hindrad en längre tid att arbeta kan det bli annorlunda - om morgondagen vet man intet. Men nu har jag det bra. Jag tycker bara att all arbetskaft [Sic!] - lust är borta, jag tänker ständigt på annat, litet på en sak, så litet på en annan.

Jag har sysslat med annat en stund -

Ni frågade sist om Ellen Thesleff - jag har beundrat henne som en intelligens [Sic!] och en stark konstnär. Det sista jag sett var 90 talets arbeten och hon kom då litet långt i bortelimering tyckte jag, var ej då på en sådan ståndpunkt ^{olinko vaikuttanut? [E.R.]} sjelv. Jo, sedan har jag sett 2 i Ateneum och tyckt mycket

om dem. Ragnar Ungern är mig fullkomligt obekant, minns ej nu något ur kataloger.

Vet Ni hvad jag tänker om sådant som det Ni skrev om den unga flickan på estraden - jag tror det är intressantast för läkare. Kan man upprepa en ekstas [Sic!] när man kommer för en publik så är det inte religion enl. min uppfattning. Ni skrev också om Dostojewskis bok.

Om hon nu har intelligens, som Ni säger, kunde ej intresset vända till skådespelarbanan, eller cabaret i religionens tienst? i moralens - "joculator[?]es domini" som St. Franciskus ville införa, jag menar mer konst än frälsningsarmén har på sitt program. Men jag vet ju intet om henne.

Tisdag hoppas vi således få se Eder.

Hr. Saarensivu skriver om ebb och flod i sin förtröstan på sitt yrke, och om en torpargosse som kom 5 mil på skidor för att se expositionen.

Och jag har ibland om nätterna tänkt mig in i grå harmonier, med en svart "tache" som bär upp tavlan. Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Jag har ännu tänkt på Edra tavlor och vet ej om vi få tala om sådant härnäst.

Ni är ett med naturen när Ni målar, gör det ej med en skolad uppfattning, hur kunna då skolans män förstå det? Munch, v. Gogh ha en lång skola, ett långt arbete efter naturen - jag vet ingen som står på den ståndpunkt som Ni. Jag tycker där är skönhet hos Er.

2 april

1919 [E.R.]

H.F.

Jag är litet orolig för Er, kan Ni skriva ett kort, säga hur det är med sp. sjukan? Och kan jag få komma med till stationen när Ni res [Sic!] , ville gerna se Er före en så lång skiljsmässa, hvem vet hur det är med mig i sommar, i höst. Jag kunde ju taga Arosenius då. Tack för i går

E.t.

HS.

4 april

1919 [E.R.]

H.F.

Det jag ville säga Er i ro har ej blivit sagt. Den tavlan, just den, ville jag helst ha, den är varm och god att se på, en vän, den gör mitt hem varmt och godt. Det är så förfinadt vackert det gula och röda och något så starkt konstnärligt, kanske starkare än i någon annan, varmare, det tycker jag nu när den är mitt dagliga sällskap.

Skönhet, fylligt, enkelt, varmt, en djup konstnärlig värme - jag vet ej hur man skall säga det man känner - har ej ord som Ni.

Den gör mig lycklig - jag var så sjuk i natt, nu är jag åter lycklig, i stunden, i den.

Mamma börjar se det. Och hon ber mig tacka för den andra, den förfinade, diskreta, hon "kom ej till besinning då" säger hon, inte jag heller. Min tanke går alltid åt två håll, henne och något annat. Hvad vårt hem nu är rikt på skönhet - hvad vore här om Ni ej kommit den dagen för 4 år sedan och sedan troget hållit mig uppe, lärt mig se mycket vackert, nytt.

Hvad det var fint av E. de Goncourt, det Ni skrev. Jag var orolig för Er, är det än.

2 gånger ha vi haft Hyvingebor hos oss sedan sist, och i dag mötte jag Heikka i sin lilla släde på vägen, fick honom in, målade 2 tag på kinden.

Om nätterna är jag sjuk, min högra arm är kraftlös, om dagen går det igen. Nu skall jag bara hvila, bara se på mina tavlor på väggarna och vara glad åt dem, åt det Ni gör.

Frk. Torckell här har beställt "Helbrägdagörelsen genom tron", Månsson's från en Wasabokhandel, hon såg den där nyss, 2 tjocka delar, 24 mk. Hon blev intresserad av anmälan. Blev det också för " - dramat" hvars namn jag ej rätt minns.

Jag har börjat tänka på en bok, Verlaine's digter, när jag kommer till staden. Solen skiner in, rosen glöder röd allt är godt och intet tvingar mig just nu att arbeta, armen får hvila. I morgse kunde jag ej skriva, nu kan jag, fast dåligt, det går över igen. Jag har bedt Magnus låta undersöka tapeterna, har haft mycket starkt arsenikhaltiga förr i H.fors.

Ännu mycket djupare in i tavlan skall jag komma, och förstå hvad jag nu känner att den ger. Tack.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

6/4

H.F. Jag visste jag skulle tycka om 'Vägarna', men ändå inte att det skulle bli så mycket, i den är färg, ytor mjukhet, kraft allt. Och det något som jag inte har ord för än. Det är en glädje att ha tavlor. Skada att jag ej då (i jul) visste av det verk, med Guys, som Ni talar om, kanske vill Ni byta med mig en gång, ej just nu. Här är nytt mod när Ni säger att det fanns något i "Mor o. barn", vet ej än om den antages här. För resten skymta nya planer som ej än kunna talas om, fråga Magnus. Hvarför ej försöka något nytt om det blir tillfälle. Hälsan bättre - vi ha just nu haft gratulanter.

E.t. H.S.

[Postkort]

-6.IV.19. [Poststämpel]

[Adresserat till]

Forstm. E. Reuter

adr. Häyrén

Broholmsgt. 4

Helsingfors

12 april -19

1919 [E.R.]

H.F.

Det tycks bli en konstnärligt rik vistelse i huvudstaden, Er "egen", Vlaminck Giersing, och Simberg. Ni är åter snäll och hjälper och jag vet av erfarenhet att bättre hjälp kunde Fru S. ej få, och roligt för Er måste det ju vara. Att jag ej får se den - men nej, Ateneums trappor är för höga.

Annars är här bra som vanligt nu, jag talar bara om tråkigt. Vill ej ge mig ut för friskare än jag är.

Det verk Ni skrev om hade blivit litet dyrt nu, och hvem är Legrand? Delacroix har jag inte förstått, har beundrat Degas (i original) i Paris men Hr. Stenmans avkylde mig, först tyckte jag den var fast men sen' man sett på Sallinen t.ex. föll den, blev ointressant. Nu skriver Ni om en monografi, Guys den ville jag gerna ha om det blir något exemplar övrigt för mig. Kanske Ni i det fallet ville be dem sända det hit, eller skall jag göra det sjelv?

Hvem vet om någon Guys katalog kommer.

Nu först kan jag sätta mig in i "Gärdet", den andra upptog mig så helt först. Ni var rädd att jag skulle ångra valet - aldrig. Där var andra mycket vackra, men denna är så enkel, vacker och vinner så med tiden, som allt Ert. Och tänk, mamma har utan påverkan börjat tycka mest om den. "Gärdet" är fast i linjen, fint i ton, i den stilen kan Ni också göra storartade saker.

Här hvilar jag från egen målning, jag har ju ej på länge orkat tänka mig in i konst, ett par veckors hvila skall friska upp mig. Den plan jag skrev om på kortet var ett porträtt, men ville ej nämna namn innan man frågat mig. Arkitekt, prof. Saarinen har frågat Magnus om jag skulle säga tvärt nej om han bad mig måla hans unga dotter, och om han kommer med en sådan begäran säger jag ja till ett "försök". Förr borde man ju ej tala om det.^x Dr. Calonius har köpt "mor o. barn".

Här blir snart bottenlöst vått, allt är grått o. dimmigt och behagligt. I går limmade jag två stora dukar, och har för resten mycket att lappa, får nu klädesomsorger Jag tänker mig att Ni ej hinner, kan, bära ut Edra tavlor på Hyvinge, jag är så väl försedd att jag kan gå ned till Stationen i vatten.

Jag känner lugn i sinnet, och är glad åt att Simberg nu kommer fram, att vårt land eger en sådan konstnär. verklig konstnär.

Er tillgivna

Helene Schjerfbeck

Hälsning från mamma.

^x kanske blir det ingenting av det.

Hyvinge torsdag.

H.F.

Mamma säger att hon är frisk och Ni är välkommen, "om det också var om natten". Jag möter på stationen och har halv tio i ordning hemma. - Såg en dag åter på Guys och aldrig har jag sett det så vackert, nu törs jag ej se på länge, vill behålla det intrycket. Jag trodde det var lätt att skriva om Simberg, så fast form enkel känsla, allt manligt - intet obestämt - kvinnligt. Det trodde jag. Med hälsning
E.t. HS

[Postkort]

17.IV.19 [Poststämpel]

[Adresserat till]

Forstm. Herr Einar Reuter

adr: Dr. Häyrén

Broholmsgt. 4

Helsingfors

måndag afton

21-IV-19 [E.R.]

H.F.

Allt godt och gladt önskas Er på Er [Sic!] nya vernissage!

Jag önskar en målarinnas ord vägde något och jag kunde skriva - då skulle det stå i tidningar att " aldrig en utställning mött med så vacker färg och skönhetens värld ej omgivit en som bland Edra tavlor. Ännu ett steg fram och alla skola se hvad vårt land äger i Er. Att ha dessa tavlor på sin vägg, som jag, det är att leva i konstens, det skönas värld."

Tack för att jag fick se Er, det var ej tid till något annat.

Mamma säger nu att hennes liv är så lyckligt - det är därför att jag ej målar ingen tanke för från hennes värld, hon har alltid sällskap. Jag har ju strävat att göra någon lycklig.

Konvaljerna dofta som en midsommaräng - Ni samlar allt vackert omkring mig.

Se, jag talar hit och dit - men det finns en bestämd linje som går genom allt, genom mitt liv om den nu för ned eller upp för tillfället.

Ja, allt godt önskas av

Eder tillgivna

Helene Schjerfbeck

Hyvinge 1 maj

1919 [E.R.]

H.F.

Tack för drömmarens, konstnärens brev från 'skolstaden'. Också jag har tänkt på konst Vet Ni, Eugène Fromentin sitter en afton vid en matt gråaktig damm på dess ena sida 'Mauritshuis', de stora nationalhjältarnas, historiens hem, på dess andra konstmuséet. Skulle ryktbarhetens engel komma, hvar skulle den slå sig ned? - På konstmuséet. De stora krigarna äro glömda, men medan de kämpade satt en ung man på en äng och målade en tjur (Paul Potter), en annan målade sin vän läkaren 'La leçon d'anatomie' - det är Hollands storhet nu, mästerverk som alla minnas Hvarför? jo, för att längre än storhet lever det som är skönt.

Ett annat ställe. "Målningskonsten är mer indiskret än någon annan. Den är ett omutligt vittnesbörd om målarens moraliska (franska moral) tillstånd det ögonblick han höll penseln. Det han ville göra har han gjort, det han ville svagt det ser man på hans osäkerhet, det han icke ville (starkt) saknas i hans verk - ledsnaden att måla, passionen att måla, allt är der."

"Hvarenda Holländsk målning är konkav, jag menar att den består av böjda linjer omkring en punkt som bestämmes av intresset, cirkulära skuggor omkring ett dominerande ljus."

Rubens också beskriver han bra. R's öga var mer en spegel än ett genomträngande instrument, hans manér ser han gott.

Detta är dålig översättning för att ej besvara med franska.

Fromentin skrev före impressionismen men det är brilliant och sannt i mycket ändå - hvad hade han sagt om det modärna? kanske förstått. Jag tycker nu om det modärna, jag tyckte om Er utställning. I går började jag litet på "Villan" kunde ej låta bli fast det ligger isflak här och där, är kyligt grått. Intet grässtrå, ingen vårlök, ej en bladknopp än.

Flickan som jag tecknat på en gång till i kol är målerisk, det är allt hon äger men det är mycket, i ungdomen hade man målat henne bara därför, utan en tanke - och då målade man kanske bäst. Jag tager henne sedan 'villan' är färdig. Jag har, för villan, tänkt på hvad människor tycka om i färg - jag tror det är 'bitume' grund - och flickan är mycket i bitumeton - hur skall det gå?

Ni är kanske hemma, tänker kanske redan på en resa.

Om mina ögon tillät skulle jag längta efter en "Lybeck" men bara en, så blir frestelsen ej så stor.

Vi ämna tåga till ett kafé för att fira dagen. Mamma hälsar
E.t. H.S.

Skönheten skall alltid bestå.

Tomas Indal' har jag läst